

Filologiya üzrə fəlsəfə dokтору, "Qızıl qələm" mükafatı laureatı, SSRİ vaxtı Şəki, Abşeron və Ağdam rayonlarının birinci katibi vəzifələrində çalışmış Sadıq Murtuzayevin sabiq prokuror Ələmdar Məmmədovun yenidən çapdan çıxmış "Prokuror - Roman kimi həyat" adlı kitabı haqda qeydlərini təqdim edirik:

660 səhifəlik bu kitabı bir gün ərzində oxudum və təəsüratımı qələmə almaq fikrinə düşərkən mütəfəkkir şairimiz Bəxtiyar Vahabzadənin "İnsanla, torpaqla üz-üzə" kitabına yazdığı 4 səhifəlik ön sözünün son abzasını iqtibas etməyi məqbul bildim: "Hörmətli oxucular, oxuyun bu kitabı! Bu kitab böyük həyat dərsləri keçmiş, dünyanın enişini-yoxuşunu, bərkini-boşunu görmüş və bütün bunları ağıllığın süzgecindən keçirmiş, saf-cürük etmiş bir adamın dünya baxışından, ağrısından, acısından, arzusundan, qayğısından söhbət açır və bizim qulaqlarımıza çox incə və zəruri mətləbləri pıçıldadır".

Daha sonra: "Mən çox istədim ki, vəzifə başında olan məmurlar bu kitabı dönə-dönə oxusunlar və hər mətləbi vərəvür eləyib dərin-dərin düşünsünlər, məhz düşünsünlər".

Bu sözlər uzun illər prokuror kimi çox çətin və cəmiyyətimiz üçün vacib və mürəkkəb vəzifədə işləyənlər üçün xüsusilə dəyərlidir.

Kitab son illərdə çox geniş intişar tapmış memuar ədəbiyyatının çox orijinal və dəyərdim ki, tamamilə yeni, həm də çox maraqlı bir üslubda yazılmışdır.

Nədir bu orijinallıq? Müəllifin prokuror həyatı "qanun şahdır, şah qanun deyil" müddəasının çox parlaq ifadəsidir. Bu yolda sayısız-hesabsız məneələrlə üzləşən prokuror, bunları böyük iradə, intellekt səviyyəsi ilə dəf edə bilir. Bu yolda onun köməyinə çatan ən başlıca amil - "qorxu" adlanan mənfur kabus qarşısında çəkinməməsi, əqidəsini nəfsinə, vəzifə hərəsiyinə qurban verməməsidir.

Mən uzun illər rəhbər vəzifələrdə uğurla fəaliyyət göstərən adam kimi müəllifin uğurlarının əsasında "İnsan amili, həyat və zaman" kitabımda rəhbərlik üçün göstərdiyim və sınaqlardan çıxmış 104 vacib şərtin müəllif - prokurorun timsalında parlaq ifadəsini görürəm.

Məsələn, onlardan biri: "Mühüm məqamda qətiyyət əvəzinə tərəddüd göstərən hər zaman məğlub olurlar".

Prokuror - müəllif dəfələrlə

vəzifəsini itirmək təhlükəsi ilə üz-üzə gəldiyini görür və hər dəfə də zərrə qədər tərəddüd etmədən qanunla dəstək tapmış, haqqın yolundan əsla geri çəkilməmiş və bu da onun hər zaman mübarizədən üzüağ çıxmasının zəmanəti olmuşdur.

Digər bir şərt: "Ağıllı rəhbər nöqsanı bağışlaya bilər, amma saymazlığı, hörmətsizliyi əfv etməməlidir".

Prokuror - müəllifin timsalında bunun ən parlaq nümunələrini görürük. O, saymazlığı ən yaxın dostlarına, doğmalarına belə bağışlamır, bu da onun şəxsiyyətini qaldırır.

"Rəhbər özünü vəzifəyə uyğun aparmağı bacarmalıdır".

Prokuror - müəllif bu şərtin çox parlaq daşıyıcısıdır və bu, əsər boyu çoxsaylı məqamlarda öz ifadəsini tapır.

Prokuror - müəllif böyük iman sahibidir. Özü və sonra da atası əvəzinə müqəddəs Həcc ziyarətinə getmiş və əsərdə də onun qanunla yanaşı Allah yolunu da uca tutması öz ifadəsini tapmışdır. Allah yolunun müqəddəs göstəricisi olan "Qurani-Kərim" in Vəl-Əsr (103) surəsində qeyd edilmişdir ki, əgər səndə 4 keyfiyyət - iman, ona uyğun əməl, haqq və səbr yüksək olarsa sənə heç bir zaval yoxdur. Biz əsər boyu əsərin qəhrəmanı olan prokurorun bu şərtin hər birini qətiyyətlə, cəsarətlə, mərdliklə, mətanətlə həyata keçirməsi onun qələbələrinin başlıca rəhni kimi görünür.

"Müdrək rəhbər qüdrətli, nüfuzlu adamları özündən təcrid etmək əvəzinə onlardan istifadə etməyə üstünlük verməlidir".

Prokuror bütün fəaliyyəti boyu bu imkandan çox məharətlə istifadə etmişdir.

"Rəhbər heç kəsin izzətinə, şəxsiyyətinə toxunmamalıdır". Əsər boyu prokurorun fəaliyyətində dəfələrlə onun bu məqamla qarşı-qarşıya qaldığının şahidi olur və o, çox ustalıqla heç bir zorakılığa yol vermədən bundan yan keçir.

Müqəddəs dinimiz İslamda rəhbər şəxs üçün bütün fəaliyyəti boyu ona yol göstərəcək ibrətəməz kəlamlara tez-tez rast gəlinir. Onlardan birində deyilir: "Ədalət hər zaman uca tut, heç kəsin tapdalanmasına yol vermə". Həzrəti Məhəmmədin (s.ə.s) bir hədisində deyilir: "Allahsız hökmdarın hakimiyyəti uzun sürə bilər, ədalətsizliyin isə yox". **Prokuror elə bu kəlamın daşıyıcısı kimi uzun illər vəzifəsində qala bilmişdir.**

"Kimdənsə qorxunun cüzi bir görüntüsü onu ayaqlayanlarının sayını mütəq artıracaq". Əsər boyu biz prokurorun dəfələrlə özündən yuxarıda dayanan məmurların haq-

sız davranışları qarşısında qaldığının şahidi olur, lakin bir dəfə də olsun onun qorxub geri çəkildiyinə rast gəlmirik.

Bütün yuxarıda dediklərimdən ən başlıcası isə prokurorun təmizliyi, gözütöxlüğü, nəfsinin quluna yox, hakiminə çevrilməsi olub. Mən doğma

yurdum hesab edib, uzun illər rəhbər vəzifələrdə işlədiyim Zaqatalada onun gözütöxlüğüna dair ağız dolusu deyimlərin şahidi olmuşam. Əsərin müddəcatına nəzər saldıqda çox ibrətəməz başlıqlara təsadüf etməyimiz prokurorun fəaliyyət dairəsinin rəngarəngliyindən və yüksək intellektindən xəbər verir. Məsələn, "Qanun pozuntusundan keçən mərhəmət", "Ədalətə naminə susunluq", "Ədalətin milliliyi yoxdur" və s.

Əsərin çox böyük dəyəri burada yüzlərlə adamın şəxsiyyətinə və yaxud şəxsiyyətsizliyinə işıq salmasıdır. Bu sırada sadəcə adamlar da vardır, rayon və respublika səviyyəsində rəhbərlər də, parlaq şəxsiyyətlər də, öz şəxsiyyətini tapdalayanlar da vardır.

Respublika səviyyəsində olan parlaq şəxsiyyətlər sırasında İlyas İsmayılov, Eldar Həsənov, Məmməd Əsədov və bir çox başqaları haqqında müəllifin yazdıqları onların şəxsiyyətlərinin ucalığını dəyərləndirməklə yanaşı həm də müəllifin yüksək intellektinə, mənəviyyətinə dəlalət edir.

Müəllifin yaradıcı adamlarla dostluğu və onların seçimi də təqdirəlayiqdir. Müəllifin dostları ("Dostlarım, ömür ağacının dostluq budağı") haqqında yazdıqları kitabın dəyərini xüsusilə artırır. Dostluq elə bir servət, elə bir zinətdir ki, bundan məhrum olanları dünyanın ən bədbəxt adamları hesab edərək. Müdrəklərin bir kəlamı vardır: "Dostu olmamaq qardaşı olmamaqdan böyük bədbəxtlikdir".

Və xüsusilə müəllifin dostlarını qoruyub saxlaması, buna çat düşməyə yol verməməsi baxımından qayğıları oxucunu və bu əvəzsiz zinəti dəyərləndirənləri riqqətə gətirməyə bilməz. Müəllif bəzi, necə deyirlər ipiqırıq, zatiqırıq dostlara da təsadüf etməsini ürək ağrısı ilə xatırlayır. Təəssüf ki, "insan" adlanan bu möcüzəli varlıq bu mərəzdən də xali deyildir. Müəllifin bu bərədə yazdıqları da böyük örnəkdir, hər kəsi dostluğa daha ayıq olmağa səfərbər edir.

Kitabda ümumiyyətlə insan və insanlıq anlayışları çox ibrətəməz misallarla əks olunmuş və bunları oxuyarkən böyük şairlərimiz Bəxtiyar Vahabzadənin və Məmməd Arazın poeziyasından bəzi şeirləri yada saldı. Bəxtiyar yazır:

"Qorxuram dünyada bir zaman gələ, İnsanlar yaşaya insanlıq olə".

Məmməd Araz yazır:

"İlahi sən saxla kallaşır insan, Ölüm adıləşir, dərd adıləşir, Bu insan yanında insan da yansa, Deyir tamaşadır bu haray-həşir".

Müəllifin çoxsaylı insanlarla əlaqədar gördükləri və yazdıqları da bu qorxuya və bu həqiqətə haqq qazandırır.

Müəllifin şəxsiyyətinə işıq salan bir fakt da onun insan xarakterinə hopmuş bir olaya - zarafata, yumora verdiyi dəyərdir. Bunları oxuyarkən bir zaman SSRİ adlanan böyük məkanı çuğlamış L.İ. Brejnevın "Kiçik torpaq" əsərində təsvir olunan bir məqam yada düşür. O, yazırdı: "Bəzən ən ağır dəqiqələrdə yumor dadımıza çatırdı. Kerçin mühasirəsi zamanı almanların qənşərində dayanmış sovet qoşunlarının yerləşdiyi ərazidə Yeni il axşamı Hitlerin başına donuz bədənini ilhaq olunan portreti onların nəzərinə qoyurlar. Almanlar Hitlerin başı olduğuna görə atəş açma bilmir və Yeni il axşamı onların cəhənnəm əzabına çevrilir, sovet əsgərlərinin sevincləri onların bayram sevincini artırır".

Müəllifin zarafatları da çox orijinaldır. Prokurorun yumor dolu zarafatlarından birini desəm, yerinə düşər. Prokurora bütün varlığı ilə xidmət göstərən və mütəxəssis kimi cəlb edilən İsmayıllı kişinin oğlu Yusif Tibb İnstitutuna qəbul üçün sənədlərini vermiş və atası həyəcanını prokurorluğun əməkdaşı Zəhra Abdullayeva-ya izhar edərkən o da həm zarafat, həm də ona təskinlik üçün deyir ki, sən Ələmdar müəllimdən xahiş elə, onun bir

sözü ilə oğlun Yusif Tibb İnstitutunun tələbəsi olacaq. Sadələvlüyü ilə seçilən İsmayıllı kişi buna inanır və hələ prokuror yox, onun köməkçisi olan Ələmdar Məmmədovun yanına gəlib yalvarır. O, zarafatı başa düşüb elə Zəhra xanımın özüne zəng edib elə danışır ki, güya Tibb İnstitutunun rektoru Zəhra Quliyeva ilə danışmış, ondan xahiş edir və özünü İsmayıllı kişiye tutub deyir ki, gördün, xahiş etdim və o da söz verdi, get arxayın ol. İş elə gətirir ki, Yusif yüksək qiymətlərlə imtahan verib instituta qəbul olunur. İsmayıllı kişi sevinc göz yaşları ilə prokuror köməkçisinin yanına gəlib son-söz minnətdarlığını bildirir.

Yumor bütün hallarda insanın daxili gərginliyini yüngülləşdirmək üçün dəyərlə vasitədir və belə yumora sahib olmaq da hər kəsə nəisib deyildir. Belələrinə el arasında "çox quru adamdır" deyirlər.

Müəllifin böyük tarixi şəxsiyyətlər - Qanuni Sultan Süleyman, Sultan I Əhməd, eləcə də Azərbaycanın tarixi korifeyləri Babək, Nizami Gəncəvi, Şah İsmayıllı Xətai, Nərimanov, Səməd Vurğun, Mir Cəfər Bağırov haqqında verdiyi yığcam məlumatlar oxucu üçün çox dəyərlidir. Xüsusilə mənim "XX əsrin M.C. Bağırov fenomeni" kitabımda dediklərimə dəstək verdiyi üçün müəllifə minnətdaram.

Böyük cəsarətlə deyə bilərəm ki, bu kitab hüquq müdafiəçiləri, hüquqdan dərslər deyən müəllimlər, hüquq təhsili alan tələbələr, xüsusilə vicdanı təmiz olub prokurorluq, ədliyyə, məhkəmə orqanlarında çalışanlar üçün əvəzsiz bir əyani vəsaitdir.

Böyük K. Marksın bir kəlamı yada düşür: "Təcrübənin addımını bir yığın Qotta programına (bunu nəzəriyyə ilə də əvəz etmək olar S.M.) dəyişməyə". Heç şübhəsiz ki, hüquq nəzəriyyəsinə zənginləşdirməkdə təcrübə qədər böyük inam verən heç şey yoxdur.

Möhərrəm Hacıya bir iradəmi də çatdırsam, elə bilərəm ki, məndən rəncidə olmaz.

Onun müsbət müstəvidə təqdim etdiyi şəxslər (məmurlar) sırasında tək-tək elələri vardır ki, onlar haqqında müsbət danışan bir nəfər də tapmaq çətindir. Bunları isə görüştürəkən onun özüne deyəcəyəm.

Sonda Ələmdar Məmmədovun həm bu kitabı, həm də özüne məxsus sosial şəbəkədəki çox dəyərlə yazılarına istinad edib, böyük yaradıcılıq potensialını alqışlayır və bu yolda ona yeni-yeni uğurlar arzulayıram.